

QVÆSTIO MEDICA

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBVS

MANE DISCVTIENDA

IN SCHOLIS MEDICORVM

Die Iovis 31. Martij.

M. CLAUDIO GVERIN, Doctore Medico, Præside.

An Pituitosis Exercitatio?

I.

VITA calore stat, calor motu, cuius is est in homine usus eaque necessitas, ut nullâ unquam ætate possit illius carere ministerio. nam quo primùm tempore rudis est & adumbrata tantùm hominis aliquando nascituri effigies utero conclusa, si tactum exceperis nullatenus sentit, nimirum nec audit, nec videt, nec gustat, nec spirat, iisque tenuis à plantis non differt. Solo tantùm motu mas quidem tertio mense, fœmina quarto unâ & vitam suam indicat, & matris graviditatem quasi unico hoc certissimoque signo testatur. Vbi verò grandior jam est atque provectior quàm ut citra insigne sui & parentis detrimentum diutius morari possit in uteri latebris, nascendo viam ipse sibi sternit, crebrisque ac subinde repetitis motibus segnes puerperæ conatus imbecillius quidem adjuvat fœmina, mas & validius & citius promovet, ut tandem uterque possit in optatas prorumpere luminis auras. Quoperacto, editis jam in lucem infantibus convenire motum frequentes eorum querelæ stertusque demonstrant. Licet enim ad eorum nutritionem & vitam aliunde suppetant omnia; si tamen à minùs peritis nutricibus quieti permittantur, cùm ex se se viribusque suis moveri non possint, alienum vagitibus suis requirunt auxilium: quod quidem ubi accedit, non modò fugax eorum ira cohibetur, sed & quantum ex motu levati

A

sunt, hilari vultu ac nitentibus oculis quasi tacito quodam sermone declarant. Indicat tunc natura vim suam, cum quod facere ipsi non possunt, id ab aliis rectè fieri summo suo commodo delectantur. Ad eorum ætatem ita & indolem proximè accedunt pueri, quos quidem motus esse studiosissimos argumento est, quod eos nequidem, si intra locum aliquem quasi domesticum carcerem concluderis, prohibere possis, quin huc illuc agantur perpetuò, & pullorum hinnulorumve more discurrant. Longè major etiam pubescentibus atque adolescentibus corporibus à naturâ ingenta est ad frequentes motus propensio. Quo enim tempore summa fit nativi caloris *ἐκλαμψος*, actuosam in eis maximè elementi *ἀεικίνητος* naturam agnoscimus. Nullas unquam sibi concedunt inducias; assiduò venantur, equitant, ludunt, cursitant; imò nihil aliud eorum est vita, quàm continua laborum series ac jugis exercitacionum, ut ita dicam, propagatio. Quid multa? Iuvenibus familiaris est motus, siquidem in civilia sua negotia intenti, semper aut mente agitantur aut corpore, ut magni sint apud homines nominis, ut quam tantoperè mortales appetunt atque suspiciunt, constituant fortunam, & ut aliquam, si fieri potest, etiam apud posteros famam consequantur. In eadem pariter studia incumbunt, quos Græci *καθεσπόντας* vocant, nisi quod non tantis exhauriuntur laboribus atque vigiliis, & ut tranquilliori ætati finitimi sunt, ita suos & pacatiores & minùs frequentes motus experiuntur. De senectute tandem hoc dixisse sufficiat, quod nempe anxietate ac mororibus plena, quò minùs viæ restat, eò plus quærît viatici, ac proinde congerendis opibus nunquam non addicta, naturæ suæ imbecillitatem laboris assiduitate compensat. Tantæ nimirum necessitatis est motus, ut nullam ætatis degendæ rationem sinat esse expertem sui.

I I.

AG E verò, quàm longè latèque pateat motus accuratius etiam atque enucleatius investigemus, & latentem corporum nostrorum æconomiam si minùs corporeis oculis usurpare possumus, at ingenij acie mentisque luminibus assequamur. Ac primò quidem perpetuæ veritatis est & apud omnes receptum axioma, suo defraudari genio partes, ac brevè interiturum animal, ni succus alibilis quaquaversùm à suo fonte per tubulos & canales quosdam ad alendas partes deferatur. Nam quid ego de triplici quæ fit in nostris corporibus coctione dicam, quæ mehercule fermentatio quædam est, ac proinde motus, cujus ope coquentium organorum vis tenuissimas quasque & maximè intimas subit concoquendi alimenti particulas, quò suas eadem faciliùs illi dotes omnes & qualitates impertiant, suum illi comodiùs inivrant sigillum & characterem, tandemque illud in suam convertant substantiam? De attrice eadem est & planè consimilis ratio, quippe quæ arctissimo cum altrice societatis vinculo conjuncta est: hæc enim suam illi suggerit ma-

teriam, quam sanè per universum corpus diffundi ac perducì necesse est, ut suum inde partes omnes ex æquo trahant incrementum. Verùm quis tam in Physicis parùm versatus inficias eat, motu quoque insigni Procreatricem indigere ut prolificum effundatur semen, alteri permiscetur, & ex utroque novum effingatur animal. Atque ut ab infimis visceribus ad superiora & nobiliora ascendamus, si cui perennis vitalium instrumentorum agitatio vel minimam dubitandi occasionem præbet, suos ille in thoracem conjiciat oculos, ejus statim quosi æstu quodam reciprocò modò accessum modò recessum percipiet: Pectori manum admoveat, Cordis illicò motum observabit. Non adeò quidem se se in conspectum dat, nec ita sensibus expositus est, qui tamen in editiori corporis loco, putà cerebro, ad actiones tam animales quàm principes obeundas perficitur motus. Cùm enim sacra hæc medulla duris sit ossium circumsepta propugnaculis, id non tam ad ejus tutelam ac securitatem videtur institutum, quàm ut aliquam curiosis mentibus nostris offundat caliginem. Qui addit scientiam, addit & laborem, nec sæpè mens humana quibusdam repagulis impedita, inscitiaeque suæ aut tenebris immersa, aut circumscripta terminis, perspicere aut assequi valet quid ipsamet solviatur in cerebro. Perfringenda tamen illa repagula, superandi imbecillitatis humanæ limites, discutienda pro virili caligo hæc, expugnanda quoque durioris licet cranij munimenta, ut præstantem hanc divinæ particulam auræ in sacrâ arce suâ, & rationibus excogitandis, & eundem phantasmatis, & asservandis rerum imaginibus vacantem possimus intueri. Numquid igitur ipsa nos deseruit ratio? Num falsa fictrici facultati nostræ obversantur simulacra? Num & è memoriâ tandem effluxere species ipsæ veritatis, si asservamus, intelligentis, imaginatricis, ac recordatricis functiones ab animâ exerceri posse, spirituum motu ac subsidio destituta? Ita & qui sensum absque motu fieri posse putat, is ipse sensus communis experts habendus est. Motus ipse motum desiderat, nulla quippe corporis pars sentire aut moveri potest, nisi salutaris ac benefica sibi affulgeat spirituum animalium per nervos irradiatio.

III.

DVPLICI motu cientur animalia, naturali & animali. Ille quem & vitalem appellare possis (non differt enim à nutritione vita) plantis etiam, sed imperfectiori modo, competit, huicque nunquam otianti nec ad moram frenos injicere, nec ad celeritatem stimulos addere penes non est, quippe qui nec ex præviâ cognitione pendet, nec voluntatis agnoscit imperium. Eo aguntur cor, arteriæ, inò & nullos alios motus exercent nutrix cæteræq; omnes hujus comites ministræque virtutis. Animalis motus, alterius quasi complementum quoddam, ut præviâ cognitionem tanquam ducem suum sequitur, ita & voluntatis imperio subiacet. Hunc & citatiorem cohibere, & tardiores incitare integrum nobis est, cùm musculorum ope fiat, quos voluntarij motus

organa atque adjumenta esse nemo non fatetur. Tantam habet cum sensu affinitatem, ut quandiu naturæ legibus regitur animal, alterum non sejungatur ab altero. Quæ enim sensibus dignoscuntur, vel nostris salutaria sunt atque amica corporibus, & ad ea naturali quadam proclivitate accedendo movemur, vel noxia atque infensa, & ab eorum injuriis cavemus fugiendo. Quod si motus ille duplex ad vitam omnino est necessarius; ad eandem jucundè salubriterque degendam non parum confert Exercitatio. Cum enim perennis quæ à calore nativo fit substantiæ nostræ jactura perpetuo etiam alimentorum appulsu resarcienda sit, & ab omni coctione jugis fiat excrementorum proventus, sanè in laudabili alimentorum coctione atque excrementorum evacuatione posita videtur esse prospera valetudo. Quis autem eximias illas dotes in exercitatione non animadvertat, cum illius operâ niteant penitus & ab omni redundantium humorum illuvie vacua reddantur viscera, atque etiam inculpatâ succi putrioris accessione mirum in modum roborètur? Quamobrem illa nos à plerisque morborum insultibus tuetur immunes. Ab eâ ut vitæ fines latius propagantur; sic & mortis terrores longius amoveantur. Illa est quæ languentem otio calorem nativum recreat, & ad superficiem corporis æquabiliter diffundit, quæ torpentes quiete & *æthere* spiritus excitat, quæ prostratam revocat appetentiam, coctionem juvat, anadysim promovet, meatus referat, *æthere* expedit, humoresque tam alibiles quam impuros ita lubricos efficit, ut hi quidem ex facili eliminantur, & importunâ eorum sarcinâ levemur; illi nullo negotio coquantur, eorumque vitali rore perfundamur, nutriamur, sustentemur. Molestiam tibi parit spontanea, gravisque alicujus morbi prænumcia lassitudo. Superfluos humores absument, musculisque robur *nitorem* & firmitudinem adjungit Exercitatio. Angunt te ac sollicitum habent breves, interrupti, atque implacidi somni, ac plena anxietatis horrendorumque spectrorum insomnia. Longos, continuos, tranquillosque somnos, & nulla aut grata insomnia blandè accerset Exercitatio. Contractam mœrore frontem geris, atque assiduò de sordidâ cute, ac peregrino plumbi terræve colore inquinatâ conquereris. Mœrorem, mihi crede, istum excutiet, frontem explicabit, cuticulam deterget, nativumque tibi & floridum colorem reddet Exercitatio. Illa scilicet corpori venustatem, animo oblectationem præstat. Atque ut summatim dicam, quocumque fermè sis habitu, qualibetve temperie, vix ullam ad benè beatèque vivendum opportunitatem vel patentissimo hygieines campo reperire, aut fingere animo ac cogitatione possis, quam ex moderatâ & vinibus accommodatâ exercitatione consequi non liceat.

I V.

PLVRIMVM igitur ad spirituum nitorem ac puritatem, caloris nativi robur, coctionis præstantiam, excrementorum evacuationem & ad actionum omnium integritatem conducit exercitatio. Vnum ta-

men advertas velim atque in animum inducas tuum, quosdam existere nimirum, in quarto ignei, hoc est, biliosi, vel potius atrabilarii temperamentum gradu constitutos, quibus non modò non prosunt, sed etiam admodum officiant exercitia. Illi siquidem ex naturâ suâ præcipientes habent animi corporisque motus, elatiore sunt ac frequentiore pulsu, rariori texturâ, aridâque membrorum compage, fusco colore, sensibus acerrimis, crispo & in cinnos sæpissime contorto conglobatoque capillitio, & cum præservidis sint flammæisque visceribus, leonum instar penè assiduâ febre conflantur, propiusque sit nihil, quàm ut minimâ quacumque datâ occasione vitream valetudinem suam cum morbo commutent. An ejusmodi naturis frequentes præscripseris eosque vehementes motus? Reclamat Divinus Senex, dum ait, biliosis refrigerationem, aquæ potum, & quietem convenire. Reclamat & ipsa ratio: periculum enim est ne exercitiis tenuiores eorum spiritus evanescant, ne impenitus exstincti aut etiam ignescant calor, atque adeò ne rarior ejusmodi textura citò dissolvatur aut contabescat, ne collabantur atque exhauriantur vires, neve ipsamet anima violentis motibus exagitata dissiliat tandem atque excutiat in corporibus ad sui perniciem ruentibus. Quamobrem nonnullos videre est qui totos se toto penè vitæ suæ decursu cubilibus aut saltem cubiculis addixere, qui Solem vix unquam nisi per fenestram aut spiraculum intuentur, quique non modò exercitationibus se permittere, sed ne levioribus quidem deambulationibus committere audent. Sed rari quidem sunt illi & numero vix totidem, quot Thebarum portæ vel divitis ostia Nili. Secus se res habet in pituitosis, qui cum frigidiore sint & humidiori temperie, ignavi etiam atque inertis elementi naturam æmulantur. Segnes sunt illi, & quasi perfunctoriè sua obeunt munia, pulsu exili, obtusis sensibus, hebeti & plumbeo ingenio, glabrâ & albicante cute, sed laxo & molliori adipe obsitâ. Familiaris illis est *adipsia*, immo & *doctia*, perennis in somnum propensio, desidia & otiosa vitæ amor. Hos insuper amplâ ac prætumidâ corporis mole conspicuos, omnique excrementorum, præcipuè verò à cerebro manantium, genere diffuentes, sed & sudoribus madidos observes; & cum aqueum in eis excellat elementum, sua etiam sæpe narrantes audias imbrum & aquarum insomnia. Quàm porro de ijs bene merebitur prudens & Gymnasticæ peritus Medicus qui penè assiduis illos committere exercitijs. Quod si fiat, mirum dictum quàm luculenta brevi tempore & insignis futura est in ejusmodi corporibus immutatio. Suis enim postmodum datâ operâ atque alacriter fungentur muneribus. In pulsu micabit robur ac vehementia, in sensibus vigeat perspicacitas, in ingenio acumen elucescet. Molliori laxâque pinguedini solida succedet & compacta caro. Nauseam & fastidium diu optata appetentia & laudabilis coctio consequentur. Alternas jucundè percipient somni ac vigiliarum vices; nec tantum res suas illi strenuè naviterque peragent, sed etiam curabunt

alienas. Detumescet abdomen & *υασιμαλ'α*. Gratus accedet faciei quasi mixtorum rosas liliorum decor, molestusque sudor aut sudore multo affatim erumpente, aut liberali limpidioris urinæ profluvio cohibebitur. Atque ut paucis multa complectar, tum alibili pituita, exercitationis ope, in purum conversâ genuinumque sanguinem, cum excrementitiâ per omnes corporis meatus feliciter repurgatâ, emerget tandem qui scdâ renacis humoris uligine quasi sepultus jacebat calor, quique cœnosi ejusdem recrementi sordibus obsolescebant spiritus, defœcati jam insolito nirebunt splendore.

V.

SED quænam pituitosis præscribes exercitia, plures enim eorum species assignantur? An Luctam? an Pugilatum? At hæc, si verum amas, exercitia non dixeris, sed potius labores vehementes crudelesque conatus, nec tam ad spectaculorum famam aut gratiam, quàm ad hominum perniciem excogitatos. An Hoplomachiam? Sed hæc mera carnificina est, nec tam ad gymnasticam quàm ad athleticam aut militarem disciplinam pertinet, quæ in jugulandis hominibus nedum in tuendâ sanitate occupatur. An Natationem? Piscibus illam relinquamus, quibus in aquâ natatis atque degenribus est convenientissima, at hominibus adversa, præcipuè verò pituitosis infensissima. Vtilis quidem illis esset saltus ad curandas nonnullas alvinæ regionis ægritudines, sed humores supra modum exagitat, totumque corpus ita sæpe commover atque accendit, ut inde hæmorrhagia aut visceris alicujus phlegmone oriri aut membrum distorqueri possit. Commoda sanè illis foret *διακοσμία*, si quemadmodum rusticos delectat, ita nobiles aliosque ad civilia negotia natos deceret; atque ut brachium, sic & reliquum corpus exerceret. Spectatores suos jucundissimè afficit Petaurum, sed quàm misèrè suos amatores disteruat, & fumis caput atque animum terroribus implet! Apage ergo isthæc jam à me commemorata aliaque à veteribus celebrata exercitia, quorum alia quidem longè plus detrimenti quàm utilitatis afferunt, alia circulatorum atque histrionum sunt potius inventa quàm præcepta Medicorum; & qui duris hisce indulgent atque improbis exercitiis, aliorum voluptati magis studere videntur quàm sanitatis suæ commodis, privataque utilitati servire. Longè humanius cereis in vitium flecti atque *ωυθμοιαισ* hominum corporibus Medicinâ consuluit, dum in eorum locum præstantiora & salubriora sufficit, Saltationem nimirum, Venationem, Pilam, Ambulationem, & Cursum, quæ aliorum quidem commodis & dotibus pollent, sed eorum carent incommodis. Enimverò quid saltatione elegantius? quid ad comparandam *ωυθμοιαισ* pituitosis accommodatius? quid nobili aut ingenuo viro dignius? Hæc summam cum musicâ, suavissimo hominum oblectamento, habet affinitatem: certis siquidem adstricta numeris, artificioso corporis motu vocis modulationi permixto concinnè admodum animi motus exprimit; hæcque tam ad sen-

7
 suum atque animi oblectationem quàm ad faustam corporis valetudinem inventa, juvenibus tamen aptior atque utilior est; senibus ut indecora, sic noxia. Huic etiam dignitate præstat Venatio omnium nobilissima Magnatumque deliciæ. Verùm hæc ut per politicas leges solis est licita ac reservata Nobilibus; ita per medicas causarijs interdicenda, solisque robustis permittenda. Pilamalleum plurimi facerem, si facillè parari; Follem si salvâ & incolumi manu agitari posset. Illis omnibus, meo quidem judicio, longè anteponenda est à pituitosis Parva Pila, utpote quæ partes eorum omnes exercet ex æquo, sopitum calorem nativum potenter exsuscitat, ad corporis augmentum conducit, membris agilitatem concinnamque venustatem affert, & pituitosum undiquaque repurgat excrementum. Palmam tamen omnibus præripere videtur, nec pituitosis tantum, sed & cujuscumque temperamenti, sexûs, ætatis, ac vitæ instituti hominibus convenit Ambulatio. Hæc præter quam quod *omnibus* est, rotum etiam corpus æquabiliter & jucundè movet, superfluas exhaurit humiditates, coctionem juvat, artus levat atque expedit, lassitudinem adimit, vires instaurat, animum exhilarat, tantisque pituitosos potissimum beat commodis, ut *de quibus loquor, aut videretur* esset ea vel narrare dicendo, vel percurrere numerando. Ad deambulationis utilitates proximè accedit Cursus, qui etiam concitator quædam est deambulatio: sed omnium non est vehementiores ejusmodi motus sustinere, qui firmiora nempe latera vegetioresque vires desiderant. Locum jam si quæras exercendis pituitosis opportunum, Apertum puta amœnumque campum, vel patentem locum ad excipiendos Cœli benignioris influxus comparatum, ab ejusdem inclementiâ atque injurijs remotum. Si tempus postules, Ex Divini Senis mente præmittenda cibus exercitia, eaque sudo, quantum fieri potest, ac sereno aëre usurpanda. Si quantitatem scisciteris. Tantum exercitationis adhibendum, ut resciantur non atterantur vires, ut augeatur non dissolvatur nativus calor, ut arceatur non inducatur lassitudo. His terminis definiendus est salubris pituitosæque naturæ conveniens exercitiorum modus.

Ergo Pituitosis Exercitatio.

Proponebat Lutetiæ DOMINICVS DE FARCY,
 Parisinus, A. R. S. H. M. DC. LXVII.

PARISIIS,

Ex Typographia FRANCISCI MUGUET, Regis ac
 Illustris. Archiepiscopi Paris. Typographi.